

Budet

Det slutbud som arbetsgivarna nu lämnat i årets avtalsrörelse är unikt i lärarförbundens historia. Aldrig tidigare har förhandlingarna gällt så många och stora frågor samtidigt, aldrig tidigare har så genomgripande förändringar föreslagits, och aldrig tidigare har Sveriges Lärarförbund — så som nu ska ske — bett varje enskild medlem ta ställning till om ett bud från arbetsgivaren ska antas eller förkastas.

Slutbudet är resultatet av ett ömsesidigt givande och tagande under den sista tidens intensiva förhandlande dag och natt. Båda parter har provat sina egna och motpartens "smärtgränser", har givit med sig i vissa frågor för att vinna i andra frågor. Det innebär att slutbudet är ett "paket". Det går inte att plocka ut vissa delar av det och säga nej till andra. Det måste tas i sin helhet — eller förkastas i sin helhet.

Hur ska då innehållet i avtalspaketet värderas från lärarnas synpunkt?

Lönefrågan väger tyngst

För de flesta torde lönefrågan väga allra tyngst. Kravet på uppvärdering har ju varit prioriterat i årets lönerörelse. Målet sattes till 18 144 kronor i SL-SFLs yrkanden. Slutbudet erbjuder lägst 17 500 kronor. Även om lärarnas förhandlare här inte nått ända fram, som det heter, så har man dock pressat upp *lönenivån* avsevärt, jämfört med dagens lärarlöner. Den nya lönenivån måste betraktas som en klart lockande ingrediens i paketet.

Starkt positivt är också att arbetsgivaren erbjuder *samma sluttön* för alla lärare i grundskolan. Här är det fråga om ett fullständigt genombrott för SL-SFLs lönepolitik med innebörden att allt lärararbete i grundskolan värderas lika, oavsett vilket ämne eller stadium läraren arbetar med.

Också det *lönesystem* som föreslås tillgodoser i stort SL-SFLs krav; där finns ingångslön, en lönetariff med uppflyttning i lönestegen var artonde månad under de första femton åren, och därefter sluttön i två etapper. Hotet av individuell lönesättning är alltså i princip avvärjt.

Köpa och sälja arbetstid

När det gäller arbetstiderna har för-

bundens huvudkrav varit sänkt undervisningsskyldighet, medan arbetsgivarna velat binda lärarna viss tid till skolan och förfoga över lärarna under en del av ferierna för fortbildning.

Undervisningsskyldigheten anges i slutbudet till på låg- och mellanstadierna i genomsnitt 26 veckotimmar, på högstadiet i genomsnitt 24 veckotimmar. Även om förbunden förordat en annan konstruktion, så innebär budet att SL-SFL antligen fått gehör för de krav på sänkt usk som de drivit förgäves under hela 80-talet. Förbunden har också lyckats avvärja den höjning av högstadielärarnas genomsnitts-usk med 0,5 timme, som arbetsgivaren i det längsta ville genomdriva. Förbättringar för en lärargrupp får inte köpas på en annan lärargrups bekostnad.

När det gäller lärarnas *bundenhet till skolan* var utgångsläget arbetsgivarnas krav på 36 timmar i veckan och förbundens motbud på 30 timmar. Resultatet blev en kompromiss, "högst 34 timmar", som säkerligen upplevs negativt av många lärare som valt yrket bl a för dess traditionellt relativt fria arbetstider.

Det finns dock även positiva värden i den nya arbetstidsmodellen. Arbetsgivaren har sålunda hävdad att den ökade bundenheten till skolan syftar till att underlätta lärarnas samarbete bl a i arbetslag. Avsikten är inte att lägga på lärarna nya uppgifter utan att ange en tidsram inom vilken nuvarande uppgifter ska fullgöras. Skulle ramen överskridas, utgår övertidsersättning. Det bör också noteras att de nuvarande problemen med att få tillgodoräkna tid för morgonsamling, håltimmar, resor i tjänsten m m får en naturlig lösning enligt den nya modellen. Det gäller också prao-problemet.

Feriearbetstiden, högst 30 dagar un-

der en treårsperiod, är givetvis föga tilltalande för många lärare. Man ska dock ha klart för sig dels att feriearbetstiden förutsätts inrymma ett par-tre dagars efterarbete efter vårterminen och förarbete inför höstterminen — och vilken lärare utför inte sådant arbete redan i dag! —, dels att det ligger också i lärarnas intresse att få kvalificerad fortbildning som höjer deras kompetens och status. Och var ska fortbildningen ligga om inte på sommartid, nu när det inte finns vikarier att sätta in under terminstid?

Nå, det ska inte döljas att den ökade bundenheten till skolan och de förändrade reglerna för fortbildning från facklig synpunkt är mer eller mindre negativa inslag i avtalspaketet, sådant som arbetsgivarna "köper" till priset av de för lärarna klart attraktiva inslagen.

Till attraktionerna hör för övrigt också att arbetsgivarna förbinder sig att aldrig göra anspråk på lärarnas (12) *lov dagar* — om lärarna antar paketet. (Givetvis ligger här ett förtäckt hot: om budet avvisas, är loven i fara.)

Konsekvensen av ett nej

SLs och SFLs förbundsstyrelser har ansett att arbetsgivarnas slutbud har så stora värden att dessa klart överstiger de negativa inslagen. Styrelserna föreslår därför medlemmarna att säga ja till budet.

Konsekvenserna av ett nej måste därvid övervägas: då är allt som nu erbjuds borta, då börjar förhandlingarna om från början, och medlemmarna får bereda sig för en arbetskonflikt. Kan en sådan ge bättre villkor för lärarna än de som ligger i dagens paket? Eller kanske rentav sämre villkor?

Kommunaliseringen

Propositionen om kommunalisering av lärar- och skolledartjänster (se Aktuelltssidorna) bär en tydlig prägel av att vilja lugna de tveksamma och försäkra att ingenting ska bli sämre. Frågan är nämligen känslig, ty dels måste skolministern skapa en majoritet i riksdagen för förslaget, vilket inte är självklart att han får, dels har lärarkåren uttalat starka betänkligheter inför utsikten att släppa den statliga regleringen av sina tjänster.

Det kan genast sägas att skolminister Persson verkligen tagit intryck av och vinnlagt som om att tillgodose lärarnas krav. Skolministern verkar alltså lika angelägen som lärarna att bevara den likvärdiga skolan.

Sålunda föreslår han centralt fastställda behörighetsregler vid tillsättning av tjänster, tydligare skrivningar i läroplanerna vad gäller målsättningen, en utbyggd statlig utvärdering av i vilken grad kommunerna uppfyller målen och möjlighet till sanktioner vid konstaterade brister. På den senare punkten går propositionen t o m längre än vad någon har krävt.

Vidare återfinns bland förslagen en uppföljning av lärarutbildningen för att säkra dess kvalitet, och en satsning på lärarfortbildningen. Även ett specialdestinerat statsbidragssystem vill skolministern ha kvar. Fortfarande ska alltså regionala och andra skillnader påverka bidragets storlek.

Allt detta är bra. Propositionen säkrar t ex att ingen annan än en behörig lärare kan anställas i skolan på fast tjänst. Visserligen försvinner de statliga meritvärderingsbestämmelserna i skolförordningen om propositionen

antas, men varför tro annat än att man även inom Kommunförbundet är angelägen om att anställa den mest meriterade läraren av flera sökande.

I så fall bör det inte bli svårt att träffa ett avtal om meritvärdering med motsvarande innehåll. En tillsättning kan då "överklagas" i en tvisteförhandling. Det bör kunna ge ungefär samma skydd mot godtycke som den nuvarande rätten att överklaga.

Vad som däremot inte garanteras i propositionen är en enhetlig lönesättning. Staten släpper ju rätten att förhandla om lärarnas villkor i och med att ställföreträdarlagen föreslås avskaffad. Garantin måste då bli att lärarnas fackliga styrka förmår stå emot propåer om individuell lönesättning.

Sådana framstötter är emellertid ingenting nytt på lärarområdet. Statens arbetsgivarverk har sedan flera år drivit kravet på individuell lönesättning. På de flesta statliga områden har detta också genomförts, men lärarna har envist hållit emot.

I så motto blir det alltså ingen skillnad om Kommunförbundet övertar förhandlingsverksamheten på skolområdet. Lärarna kommer att få lika svårt, eller lika lätt, att hävda likalönsprincipen som nu.

Det nämnda leder för övrigt in på frågeställningen om kommunaliseringsfrågan verkligen är avförd från avtalsrörelsen i och med att propositionen lagts. Kommun- och landstingsförbunden är ju fortfarande parter i de förhandlingar som, när detta skrives, ännu inte är avslutade!

Nej, det går inte att bortse från att förhandlingarna, åtminstone vad gäller det sista året i ett eventuellt treårigt avtal, förs som om kommunaliseringen redan vore ett faktum. I en avtalstext kommer detta att uttryckas så att avtalet träffas "under förutsättning av" att riksdagen godkänner propositionen.

Kommunaliseringsfrågans ande svävar alltså fortfarande över förhandlingarna om ett slutbud på skolområdet. Men för att lyfta bort lärarnas tveksamhet mot kommunaliseringen har skolministern tillgodosett de fackliga kraven så långt det varit möjligt. Han har verkligen lyssnat till alla synpunkter, utom den att inte lägga fram propositionen alls.

Gertrud och Ingrid — två systrar som blev rektorer 2

Ledare 4

Aktuellt 7
Arbetsgivarnas slutbud. Christer Romilson och Solveig Paulsson kommenterar slutbudet. Här har de flesta lärarna redan betald "övertid". Proposition föreslår kommunalisering av lärarna.

En dag på Kvännaren:
13 hopp i "Hagen" 16

Ett Barnens hus i Sollentuna 26

Heldagsskola:
— Här gör vi folk av de svåraste eleverna 28

LTG är lösningen i Lesotho 34

I skuggan av avtalsrörelsen:
Medlemsmöten om den lokala organisationen i nya förbundet 40

Insänt 51

Sv2-lärare känner stöd från SÖ men inte från regeringen 52

Kåseri:
En sådan dag 62
Av Helena Bross

I nästa nummer:
Ämnesrum på lågstadiet bröt ensamheten

LRs "seger"

— Jag är beredd att gå LR till mötes och föreslå riksdagen en kommunal reglering av lärarnas tjänster.

Det sade skolminister Göran Persson, förmodligen inte utan ironi, efter att ha uppvaktats av Lärarnas riksförbund för någon vecka sedan.

Så har då LR lyckats driva fram vad man till varje pris velat undvika: ett konkret förslag om kommunalisering av lärarna. Vilken "seger"!